

Zitting 1979–1980

16 127

Nadere regeling van het horen van minderjarigen in hen betreffende burgerrechtelijke zaken

Nr. 4

BIJLAGEN BIJ DE MEMORIE VAN TOELICHTING

BIJLAGE I

Aan het College van Advies voor de Kinderbescherming

's-Gravenhage, 6 september 1979

Hierbij doe ik u toekomen een ontwerp van wet houdende een nadere regeling van het horen van minderjarigen in zaken betreffende het gezag, en een daarbij behorende memorie van toelichting.

Ik zou het op prijs stellen uw advies over dit wetsontwerp te ontvangen. Conform het voorstel van de commissie-Wiarda (rapport «Jeugdbeschermingsrecht», blz. 62/63) bevat het ontwerp een algemene hoorregel: het nieuwe artikel 902b Rv. Deze bepaling staat centraal en is dus van toepassing op procedures bedoeld in de zevende titel van Boek 3 Rv., daaronder begrepen procedures die – onder meer – een verzoek of vordering tot een omgangsregeling behelzen. Een aantal zaken zijn van deze hoofdregel uitgezonderd; deze uitzonderingen worden genoemd in het eerste lid onder a–e. In alle gevallen die niet zijn uitgezonderd moet de minderjarige van twaalf jaar of ouder in de gelegenheid worden gesteld zijn mening aan de rechter kenbaar te maken, althans daartoe behoorlijk worden opgeroepen. De overige in dit ontwerp voorgestelde wijzigingen zijn in verband met deze nieuwe regel noodzakelijk of hangen nauw samen met het horen in zijn algemeenheid.

In zijn adviezen van 5 april 1972 en van 18 mei 1973 (punt 3) heeft het college reeds opmerkingen over dit onderwerp gemaakt. Gaarne verneem ik op korte termijn uw reactie. Ik zal het op prijs stellen indien u mevrouw mr. E. A. M. de Hilster, werkzaam bij de Stafafdeling Wetgeving Privaatrecht, wilt uitnodigen bij de bespreking van dit onderwerp aanwezig zijn.

De Minister van Justitie,
J. de Ruyter

's-Gravenhage, 5 oktober 1979

Aan de Minister van Justitie

Excellentie,

Het college voldoet hierbij aan uw schriftelijk verzoek van 6 september 1979, om van advies te dienen over een wetsontwerp houdende een nadere regeling van het horen van minderjarigen in zaken betreffende het gezag. Met dit ontwerp wordt – blijkens de memorie van toelichting – beoogd uitvoering te geven aan het voorstel van de commissie-Wiarda¹ een kind vanaf de leeftijd van twaalf jaren in de gelegenheid te stellen bij alle beslissingen omtrent het gezag zijn mening kenbaar te maken. Over de genoemde, aan het ontwerp ten grondslag liggende, gedachte heeft het college zich reeds bij verschillende gelegenheden in positieve zin uitgelaten.² Bij de voorstellen zoals deze thans zijn uitgewerkt, merkt het college het volgende op.

Maatregelen van vermogensbeheer

Hoewel de considerans tot het ontwerp doet veronderstellen dat de voorgestelde regeling uitsluitend bepalingen zou bevatten inzake het horen van minderjarigen in zaken betreffende het gezag, wordt in artikel 902b nieuw Rv. voorgesteld de rechter expliciet de bevoegdheid te geven ook in zaken die niet rechtstreeks het gezag betreffen, de minderjarigen te horen. Het college vraagt zich hierbij af, of met name ten aanzien van kwesties van vermogensbeheer, oproeping van de minderjarige vanaf de leeftijd van twaalf jaren niet dwingend ware voor te schrijven. Het college is van mening dat zeker niet in zijn algemeenheid kan worden gesteld, dat procedures inzake vermogensbeheer «niet ingrijpen in de persoonlijke situatie van de minderjarige», zoals in de memorie van toelichting wordt vermeld. Daarbij hecht het college eraan erop te wijzen, dat de commissie-Wiarda weliswaar niet expliciet een oproepingsplicht voor minderjarigen, ook in zaken betreffende vermogensbeheer heeft voorgesteld, zoals ook de memorie van toelichting tot het ontwerp terecht vermeldt, doch dat evenmin de eventuele wenselijkheid hiertoe door de commissie is ontkend.³ Verwacht mag worden dat het mede betrekken van de minderjarige in procedures van vermogensbeheer, conflicten op dit punt zal voorkomen.

Procedures tot voornaamswijziging

Het ontwerp verplicht de rechter niet tot het horen van minderjarigen van twaalf jaren of ouder ten aanzien van verzoeken tot voornaamswijziging. Het lijkt wenselijk de hoorplicht tot deze, de minderjarige persoonlijk regarderende, procedures uit te breiden.

Vertegenwoordiging

Overwogen zou kunnen worden in de wet expliciet te vermelden, dat de minderjarige, ten verhoore opgeroepen, zich kan doen bijstaan door een raadsman. Indien de minderjarige aan de oproeping gevolg geeft, zou aldus het verhoor een karakter krijgen, dat enigszins vergelijkbaar – hoewel niet te identificeren – is met het z.g. incident van tussenkomst.

De adoptieprocedure

De voorgestelde regeling, waarbij in artikel 972 Rv., artikel 902b nieuw Rv. van overeenkomstige toepassing wordt verklaard, zal het mogelijk maken dat de rechter zonder verhoor van het kind een adoptie kan uitspreken. Er is immers ingevolge het nieuwe artikel 902b Rv. geen «hoorplicht» meer voor de rechter, zoals deze in artikel 227, vierde lid Boek 1 BW thans nog voor de adoptieprocedure is voorgeschreven. Het college vraagt zich ernstig af, of voor de adoptieprocedure met een «oproepingsplicht» kan worden volstaan. Veel waarde hecht het college in dit verband aan het advies van de – toenmalige – sectie kinderrechtspraak van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak van 27 april 1972, naar aanleiding van het rapport van de commissie-Wiarda. Met betrekking tot de adoptie meende de sectie, dat de ver-

¹ Vgl. rapport Jeugdbeschermingsrecht, blz. 160

² Vgl. w.o. 13 548, nr. 4, blz. 3 en 41, adviezen van het College van Advies voor de Kinderbescherming van 5 april 1972 en van 18 mei 1973

³ Vgl. rapport Jeugdbeschermingsrecht, blz. 160

plichting voor de rechter moest blijven bestaan om een jeugdige van veertien jaren of ouder te *horen*, zoals thans in de wet is vastgesteld.⁴ Het college wijst nog op de merkwaardige consequentie van de toepasselijk verklaring van artikel 902b nieuw Rv. op de adoptieprocedure, dat de rechter – onder hierna te noemen omstandigheden – zelfs kan afzien van het doen oproepen van het kind, zonder daardoor in strijd te komen met de – in artikel 902b nieuw Rv. – voorgestelde oproepingsplicht. Adoptie kan immers ook *na* de meerderjarigheid van het kind worden uitgesproken, indien het kind althans op de dag van het *verzoek* minderjarig was. Artikel 902b nieuw Rv. schrijft slechts oproeping voor van *minderjarigen* van twaalf jaren of ouder. Het college stelt derhalve voor artikel 227, vierde lid Boek 1 BW te handhaven en dit lid aan te vullen met de zinsnede: tenzij dit in verband met de lichamelijke of geestelijke toestand van *het kind* niet mogelijk is.

Aldus wordt bereikt dat de «hoorplicht» in adoptiezaken in beginsel blijft bestaan, doch wordt voorkomen dat deze een belemmering vormt voor het uitspreken van adoptie van een geestelijk onvolwaardig of anderszins zwaar gehandicapt kind.⁵ Voor het geval dat de adoptandus buiten Nederland verblijft, zou kunnen worden volstaan met de bepaling dat de rechter het kind in de gelegenheid moet stellen zijn mening kenbaar te maken.

Artikel 902 Rv.

Het college vraagt zich nog af, of het slot van de laatste volzin van artikel 902b nieuw Rv. «dan *wordt* de zaak zonder hem behandeld», niet beter ware te wijzigen in: dan *kan* de zaak zonder hem worden behandeld. De rechter wordt aldus de keuze gelaten om de minderjarige alsnog te (doen) horen, dan wel de zaak zonder hem te behandelen.

De minderjarige als procespartij

Ten slotte heeft het college overwogen of het ontwerpen van een regeling van het horen van minderjarigen in zaken betreffende het gezag, niet reeds een gereede aanleiding zou kunnen zijn om mede onder ogen te zien de mogelijkheid de minderjarige een recht toe te kennen, als zelfstandige procespartij op te treden in conflicten met zijn gezagsdragers.⁶ Nu het ontwerp hierin niet voorziet, mogen wellicht op dit punt voorstellen worden verwacht in het toegezegde voorontwerp van wet inzake het ouderlijk gezag en de rechtspositie van minderjarigen.⁷

Met verschuldigde hoogachting,
namens het College van Advies voor de Kinderbescherming,

H. Franken, voorzitter

F. G. A. ten Siethoff, secretaris

⁴ Vgl. w.o. 13 548, nr. 4, blz. 9

⁵ Vgl. rechtbank Amsterdam 30-6-1960, NJ 1960.507

⁶ Vgl. in dit verband de voorstellen van de commissie-Wiarda, op blz. 102/103 van het rapport Jeugdbeschermingsrecht en het advies van het College van Advies voor de Kinderbescherming van 18 mei 1973, onder 3 (w.o. 13 548, nr. 4, blz. 41)

⁷ Vgl. w.o. 15 800 (Rijksbegroting voor het jaar 1980, hoofdstuk VI, Departement van Justitie), memorie van toelichting, blz. 8, onder 3